

Strategier för exit – Hur kan och bör organisationer agera?

Resultat, erfarenheter och rekommendationer från forskning

Professor **Björn Lundell**, Ph.D.

Software Systems Research Group (SSRG)

Högskolan i Skövde

bjorn.lundell@his.se

@

Nätverk för Digitala samarbetsverktyg

Sambruk

10 juni 2025

Exit? – *Tänk om ...*

- En expansiv kommun (i framkant) har behov av fler hyresbostäder
- Myndigheter tillhandahåller tomtmark och en skatterabatt på el till ett stort globalt företag för byggnation och uthyrning av lägenheter
- En myndighet i kommunen hyr en ny lägenhet av företaget för sin personal (myndigheten har inte tagit del av villkoren för kontraktet)
- En av myndighetens anställda flyttar in (med bohag) i lägenheten
- Ibland jobbar den anställda hemma (i lägenheten) och behandlar då känsliga uppgifter utan vetskap om att de känsliga uppgifter som behandlas i lägenheten övervakas av främmande makt
- Efter en hyreshöjning (på 57 %) vill den anställda flytta, men avtalet med företaget tillåter då inte att bohaget lämnar lägenheten

Strategi för exit av upphandlings- eller skatteskäl?

- 'public procurement aims to achieve **procurement practices** that stimulate a **fair** and **competitive market** based on the important principles of transparency, non-discrimination and equal treatment (Directives 2004/17/EC and 2004/18/EC).' (Lundell, 2011)
- 'Microsoft has received a demand for \$28.9 billion (€27.2 billion) in back taxes from the US Internal Revenue Service, marking an escalation of one of the biggest-ever corporate tax disputes.' (Irish, 2023)
- In '2011, one of Apple's Irish subsidiaries recorded profits of approximately 16 billion euros. Of these, thanks to the tax rulings, only around 50 million euros were taxable in Ireland. So, this subsidiary paid less than 10 million euros of taxes in Ireland in 2011 - an effective tax rate of about 0.05% of these overall annual profits.'

–Remarks by Executive Vice-President Vestager, 10 Sept. 2024 (EC, 2024)

Tillämplig strategi för exit från specifikt moln?

Inlåsnig – orsakar många olika typer av problem ...

- ‘**Lock-in** is said to occur whenever a switching to a potential competitor product is made more difficult by external factors. These may be **human factors** such as familiarity with the system’s operation or user interface, development of internal work-arounds to tailor the system to a particular organisation’s needs, or the natural desire to remain with the existing system since its shortcomings are at least known and understood: the devil you know. Other forms of lock-in may be **technical**, such as the file formats and APIs that a particular system uses not being compatible with a potential future replacement system. **Lock-in** is **not unlawful per se**, but it may in some circumstances **have legal consequences**. For example, lock-in imposed by a supplier may result in breaches of competition law, such as abuse of a dominant position.’ (Lundell et al., 2023b)

Inlåsnig – orsakar behov av **exitstrategier** ...

- Användning av produkter och tjänster som orsakar en **oönskad inlåsnig** ställer krav på en **tillämplig exitstrategi** som möjliggör en lämplig behandling och förvaltning av digitala tillgångar
- ‘**Inlåsnigseffekter** kan uppstå om myndigheten på ett eller annat sätt har ett **beroende** till en specifik **leverantör**. De kan bland annat uppstå på grund av en viss leverantörs specifika **produkter, tjänster** eller **teknologi**. Det kan även bero på **kompetensmässiga** och **rättsliga skäl**, vilket kan medföra att tjänsten varken kan eller får förvaltas av någon annan än den som levererar den för tillfället.’
(Pensionsmyndigheten, 2015)
- ‘A major lock-in concern is **risk of dependence** (or over-dependence) **on one provider’s**, often proprietary, **service**.’
(Hon et al., 2012)

Om **risker** med molntjänster – **okända villkor** ...

- ‘individual **vendors** **have** an **incentive** to fight for dominance by **locking in their customers**, inhibiting standardised, industry-wide approaches. Despite numerous standardisation efforts, mostly led by suppliers, **clouds may develop in a way that lacks interoperability, data portability and reversibility, all crucial for the avoidance of lock-in**’ ‘COM(2012) 529 final’ (EC, 2012)
- ‘the **risk** of **not having a meaningful way to object to a new sub-processor** seems often to be **underestimated, ignored or hoped to be handled when the issue arises**. This can lead to a problem of a CSP using an unwanted subprocessor and a public body not being able to change CSP, and thus to non-compliance with GDPR.’ (EDPB, 2023, p. 16)

Om **risker** med molntjänster – **spionage** ...

- ‘As the **power of tech companies increases, some tech companies have more power than some national states.** Increasing interdependence between government and companies makes it more difficult to control and identify separations, leading to **increased dependence on** the private sector, and in many cases **single entities within the private sector.**’ (ENISA, 2023)
- ‘the notion of strategic **autonomy** aims to **minimize dependency on digital infrastructures and services** procured or **controlled by foreign entities** that may directly or indirectly be subject to the authority of a foreign state. This also applies to prevention of **economic espionage.**’ (de la Chapelle & Porciuncula, 2021)
- ‘USA bedrev **spionage** mot de nordiska länderna’ (SVK, 2021)

Om **risker med molntjänster – säkerhetshot ...**

- **‘92% of data** from the West is **hosted in the US**’ (WEF, 2021)
- Enligt Säpo 'bedriver ett femtontal länder **spioneri mot [Sverige]**' (Kristiansson, 2022)
- 'det största **säkerhetshotet** är Ryssland, Kina och Iran' (Säpo, 2023)
- 'Av särskilt intresse är risken för ett olovligt röjande genom att uppgifterna överförs av Microsoft till amerikanska myndigheter. Detta kan komma att ske genom amerikanska **extraterritoriell övervakningslagstiftning**, framförallt FISA 702, och medför, om en amerikansk begäran efterföljs, ett **olovligt röjande** och tredjelandsoverföringar i strid med dataskyddsförordningen.' (SKV, 2021)

Om **risker med molntjänster** – **formatinlåsning** ...

- ‘Investigations of several formats that providers of widely used cloud based SaaS solutions have (or claim to have) implemented show that it **may be impossible to clarify conditions and acquire all patent licences for standard essential patents** (and all necessary rights) to allow for implementation in software’
(Lundell et al., 2022b)
- We **‘recommend that each PSO** which considers use of a specific SaaS solution for long-term maintenance of its digital assets (in all formats used) over the full life-cycle for those assets, **ensures that the solution is provided under lawful and appropriate contract terms which includes that the provider of the solution provides licences for each implemented format under perpetual terms.’**
(Lundell et al., 2023b)

Av alla undersökta myndigheter som anskaffat & använder **M365**-lösningen **har ingen myndighet** ...

- ... identifierat alla relevanta **avtalsvillkor**
- ... identifierat alla relevanta **licenser** för lösningen
- ... identifierat alla relevanta **licenser** för format
- ... identifierat relevanta **säkerhetsrisker** (**NIL**)
- ... analyserat risker avseende **patent** (**SEPs**)
- ... analyserat risker avseende **upphovsrätt**
- ... analyserat användning av underleverantörer (och alla dess potentiella underleverantörer, i alla nivåer) för behandling av uppgifter i alla länder utanför EU, däribland **Kina**, **Serbien** & **Förenade Arabemiraten**
- ... tillgång till en **exitstrategi** som möjliggör att användningen av M365 kan avslutas med en god förvaltning

(Lundell et al., 2021b, 2022b, 2022c, 2023b, 2024)

Av alla undersökta myndigheter som anskaffat & använder **M365-lösningen har ingen myndighet ...**

- ... identifierat Microsoftkoncernens verksamhet i **skatteparadis**
- ... identifierat Microsoftkoncernens alla underleverantörers (i alla nivåer) verksamhet i **skatteparadis**
- ... identifierat Microsoftkoncernens pågående **skattetvist** med skattemyndighet (IRS)
- ... analyserat huruvida företag i Microsoftkoncernen uppfyller de **skatteregler** som gäller i Sverige
- ... analyserat huruvida Microsoftkoncernens alla underleverantörer (i alla nivåer) och alla partners uppfyller de **skatteregler** som gäller i Sverige
- ... identifierat (och analyserat konsekvenser av) att lösningens hantering av **nycklar** (avseende kryptering) hindrar en ändamålsenlig kryptering
- ... identifierat att lösningen tillhandahålls från **auktoritära regimer**

En god förvaltning undviker **inlåsnig** genom att undvika **olämplig it-drift** & undvika **slutna format**

- ‘**contract terms** for the M365 solution require the customer to **acquire several third party patent licences** for specific formats to allow for lawful use of M365 and **to allow for lawful long term maintenance of digital assets exported from M365**’

(Lundell et al., 2022b)

- **Licenser** för HEVC (och andra patentbelastade format) som implementeras av M365 **behöver anskaffas**

(Lundell et al., 2023a)

- ‘findings [...] show that it is **impossible to obtain licences** from apparent SEP holders that would allow for lawful use of the [HEVC] standard’

(Lundell et al., 2023a)

En **god förvaltning** *förutsätter* **laglig & lämplig it-drift** för att behandla och förvalta en myndighets uppgifter

- 'En **uppgift** som omfattas av sekretess och **som görs tillgänglig för en tjänsteleverantör** eller en samordnande myndighet **betraktas som utlämnad eller röjd i offentlighets- och sekretesslagens mening.** Ett sådant röjande är bara tillåtet om sekretess inte hindrar att uppgiften lämnas ut. [...] För att förhindra att en myndighets verksamhet eller uppgifter utsätts för särskilda risker i samband med utkontraktering eller samordning av it-drift anser regeringen alltså att en uppgift ska få lämnas ut **bara om det** med hänsyn till omständigheterna **inte är olämpligt.**'
(Regeringen, 2023)
- '**all previous experience and research show** unequivocally that **it is not even possible to acquire all information concerning traditional cloud-based solutions necessary to assess “appropriateness”** within the context of OSL Ch 10 Section 2 a.'
(Lundell et al., 2024)

En **god förvaltning** *möjliggör* **exit** genom export av *'korrekta' PDF-filer i filformatet PDF/A-1* ...

- Organisationer **använder** många **olika programvaror** och **format** för att upprätta, behandla & förvalta digitala tillgångar
- Programvaror som skapar 'korrekta' PDF-filer i **PDF/A-1** och andra öppna format (enligt EIF 1.0) **möjliggör** en **god förvaltning**
- Många organisationer använder SaaS-lösningar som **saknar stöd för** att upprätta och bearbeta 'korrekta' PDF-filer i **PDF/A-1** vilket hindrar en god förvaltning
- Huruvida en PDF-fil (vars metadata anger PDF/A-1) faktiskt uppfyller formatets tekniska specifikation (enligt definitionen för formatet, ISO 19005-1:2005) är svårt att avgöra (Fischer et al., 2021)

En **god förvaltning** *undviker* export av filer i *olämpliga* format, däribland **PDF/A-2**, **PDF/A-3**, ...

- Många myndigheter använder SaaS-lösningar som skapar PDF-filer i **olämpliga format** (både 'inkorrekt' filer & PDF-filer i slutna format, däribland **PDF 1.5**, **PDF 1.7**, **PDF/A-2** och **PDF/A-3**) som **hindrar** en **god förvaltning** av myndigheters handlingar
- Både **PDF/A-2** och **PDF/A-3** är såväl **tekniskt** som **juridiskt djupt problematiska** (normativt refererade specifikationer är belastade med SEPs, 'Standard Essential Patents') och hindrar därmed en god förvaltning av myndighetens handlingar
- Analys av ett stort antal PDF-filer från olika myndigheter visar att **få myndigheter** skapar och förvaltar filer i PDF/A-1 (med öppna typsnitt) som möjliggör en god förvaltning av handlingar

En god förvaltning **möjliggör** exit *genom* **öppna format** som har **implementerats** i **OSS**

- En myndighet behöver ha **full kontroll** på myndighetens **alla digitala tillgångar** (data, dokument och andra typer av digitala representationer, exempelvis innehållet i databaser) vilket **förutsätter** användning av **öppna format** (enligt EU:s definition av öppen standard i EIF 1.0) som implementerats i **öppen programvara** (under licenser i GPL-familjen) för att myndigheten 'korrekt' ska kunna **behandla** (både skriva & läsa) tillgångar i de format som myndigheten måste förvalta
- **Undvik format** för att behandla och förvalta digitala tillgångar **om myndigheten saknar** tillgång till **öppen programvara som 'korrekt' kan behandla** alla tillgångar i **formatet**

Referenser (1/7) ...

- Blind, K. & Böhm, M. (2019) The Relationship Between Open Source Software and Standard Setting, Thumm, N. (Ed.) EUR 29867 EN, JRC (Joint Research Centre) Science for Policy Report, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, ISBN 978-92-76-11593-9.
- Cagnin, C., Muench, S., Scapolo, F., Störmer, E. & Vesnic-Alujevic, L. (2021) Shaping and securing the EU's open strategic autonomy by 2040 and beyond, Joint Research Centre, European Commission, Publications Office of the European Union, Luxembourg, ISBN: 978-92-76-40991-5, ISSN: 1831-9424.
- de la Chapelle, B. & Porciuncula, L. (2021) We Need to Talk About Data: Framing the Debate Around Free Flow of Data and Data Sovereignty, Internet and Jurisdiction Policy Network, 31 March.
- CICTAR (2022) Microsoft: Gaming Global Taxes, Winning Government Contracts, Centre for International Corporate Tax Accountability and Research, 12 October.
https://cictar.org/s/CICTAR_MICROSOFT-FINAL.pdf
- Contreras, J. L. (2024) A Research Agenda for Standards-Essential Patents, Forthcoming In Bonadio, E. & Shemtov, N. (Eds.) A Research Agenda for Patent Law, Edward Elgar (forthcoming 2024), Also available at: University of Utah College of Law Research Paper No. 531, SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4318208>
- EC (2004) European Interoperability Framework for pan-European eGovernment Services, Version 1.0, European Commission, ISBN 92-894-8389-X.
- EC (2012) Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Unleashing the Potential of Cloud Computing in Europe, COM(2012) 529 final, European Commission, 27 September.

Referenser (2/7) ...

- EC (2020) Open source software strategy 2020-2023: Think Open, Communication to the Commission, C(2020) 7149 final, European Commission, 21 October.
- EC (2024) Remarks by Executive Vice-President Vestager following the Court of Justice rulings on the Apple tax State aid and Google Shopping antitrust cases, European Commission, Speech/24/4624, 10 September. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en%5E/speech_24_4624
- EDPB (2023) 2022 Coordinated Enforcement Action: Use of cloud-based services by the public sector, European Data Protection Board, Adopted on 17 January. https://edpb.europa.eu/system/files/2023-01/edpb_20230118_cef_cloud-basedservices_publicsector_en.pdf
- ENISA (2023) Threats 2030: Identifying Emerging Cyber Security Threats and Challenges for 2030, European Union Agency for Cybersecurity, 29 March.
- ETSI (2013) Cloud Standards Coordination, Final Report, European Telecommunications Standards Institute, Sophia Antipolis, November.
- Fischer, T., Lundell, B. & Gamalielsson, J. (2021) Achieving Conformance to Document Standards: Can PDF Files Conform to the PDF/A-1b Specification?, International Journal of Standardization Research (IJSR), Vol. 19(1), pp. 1-32. <http://doi.org/10.4018/IJSR.288523>
- Försäkringskassan (2019) Vitbok – Molntjänster i samhällsbärande verksamhet – risker, lämplighet och vägen framåt, Dnr. 013428-2019, Version 1.0, 18 november. <https://www.forsakringskassan.se/download/18.7b234aa517b3a0b7f3734e/1629891143456/vitbok.pdf>

Referenser (3/7) ...

- Gamalielsson, J. & Lundell, B. (2017) On licensing and other conditions for contributing to widely used open source projects: an exploratory analysis, In Proceedings of the 13th International Symposium on Open Collaboration (OpenSym '17). ACM, New York, Article 9, 14p. <http://doi.org/10.1145/3125433.3125456>
- Gamalielsson, J., Lundell, B., Brax, C., Persson, T., Mattsson, A., Gustavsson, T. & Feist, J. (2024) Open Source Software reference implementations for standards issued by different standards setting organisations: availability, perceptions and practices, Journal of Standardisation, Vol. 3(2). <https://doi.org/10.59490/jos.2024.7140>
- Ghosh, R. A. (2005) Open Standards and Interoperability Report: An Economic Basis for Open Standards, FLOSSPOLs, Deliverable D4, MERIT, University of Maastricht, December.
- Guardian (2023) Microsoft's Irish subsidiary posted £220bn profit in single year, 3 June. <https://www.theguardian.com/world/2021/jun/03/microsoft-irish-subsidiary-paid-zero-corporate-tax-on-220bn-profit-last-year>
- Hon, W. K., Millard, C. & Walden, I. (2012) Negotiating Cloud Contracts: Looking at Clouds from Both Sides Now, Stanford Technology Law Review, Vol. 16(1), pp. 79-129.
- HSC (2024) A Cascade of Security Failures: Assessing Microsoft Corporation's Cybersecurity Shortfalls and the Implications for Homeland Security, House Committee on Homeland Security, 13 June. <https://homeland.house.gov/hearing/a-cascade-of-security-failures-assessing-microsoft-corporations-cybersecurity-shortfalls-and-the-implications-for-homeland-security/>
- Irish (2023) Microsoft says IRS has demanded \$28.9bn in back taxes, Irish Times, 12 October. <https://www.irishtimes.com/business/2023/10/12/microsoft-says-irs-has-demanded-289bn-in-back-taxes/>
- Kristiansson, S. (2022) Försvaret av den svagaste länken, In Liljeberg, J. & Oksanen, P. (Eds.) Sveket mot cybersäkerheten, Fores, Stockholm, ISBN: 978-91-87379-87-1.

Referenser (4/7) ...

- van der Linden, F, Lundell, B. and Marttiin, P. (2009) Commodification of Industrial Software: A Case for Open Source, IEEE Software, Vol. 26(4), pp. 77-83. <https://doi.org/10.1109/MS.2009.88>
- Lundell, B. (2011) e-Governance in public sector ICT procurement: what is shaping practice in Sweden?, European Journal of ePractice, Vol. 12(6), pp. 66-78.
http://web.archive.org/web/20110429011729/http://www.epractice.eu/files/European%20Journal%20epractice%20Volume%2012_6.pdf
- Lundell, B. (2020) Analys av DIGG:s policy för utveckling av programvara, version 1.0, 20 maj, Skövde University Studies in Informatics 2020:1, ISSN 1653-2325, ISBN: 978-91-983667-6-1, University of Skövde, Skövde, Sweden. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:his:diva-18895>
- Lundell, B., Butler, S., Fischer, T., Gamalielsson, J., Brax, C., Feist, J., Gustavsson, T., Katz, A., Kvarnström, B., Lönroth, E. & Mattsson, A. (2022a) Effective Strategies for Using Open Source Software and Open Standards in Organizational Contexts – Experiences From the Primary and Secondary Software Sectors, IEEE Software, Vol. 39(1), pp. 84-92. <https://doi.org/10.1109/MS.2021.3059036>
- Lundell B., Gamalielsson, J., Butler, S., Brax, C., Persson, T., Mattsson, A., Gustavsson, T., Feist, J. & Öberg, J. (2021a) Enabling OSS usage through procurement projects: How can lock-in effects be avoided?, In Taibi, D. et al. (Eds.), The 13th International Conference on Open Source Systems (OSS 2021), IFIP AICT 624, Springer, pp. 1-12. https://doi.org/10.1007/978-3-030-75251-4_2
- Lundell, B., Gamalielsson, J. & Katz, A. (2015) On implementation of Open Standards in software: To what extent can ISO standards be implemented in open source software?, International Journal of Standardization Research, Vol. 13(1), pp. 47-73. <https://doi.org/10.4018/IJSR.2015010103>

Referenser (5/7) ...

- Lundell, B., Gamalielsson, J. & Katz, A. (2018) On Challenges for Implementing ISO Standards in Software: Can Both Open and Closed Standards Be Implemented in Open Source Software?, In Jakobs, K. (Ed.) Corporate and Global Standardization Initiatives in Contemporary Society, IGI Global, Hershey, ISBN 9781522553205, pp. 219-251.
- Lundell, B., Gamalielsson, J. & Katz, A. (2019) Implementing IT Standards in Software: challenges and recommendations for organisations planning software development covering IT standards, European Journal of Law and Technology, Vol. 10(2). <https://ejlt.org/index.php/ejlt/article/view/709/>
- Lundell, B., Gamalielsson, J. & Katz, A. (2023a) Implementing the HEVC standard in software: Challenges and Recommendations for organisations planning development and deployment of software, Journal of Standardisation, Vol. 2. <https://journals.open.tudelft.nl/jos/article/view/6695>
- Lundell, B., Gamalielsson, J., Katz, A. & Lindroth, M. (2021b) Perceived and Actual Lock-in Effects Amongst Swedish Public Sector Organisations when Using a SaaS Solution, In Scholl, H. J. et al. (Eds.) EGOV 2021: Electronic Government, Lecture Notes in Computer Science, Vol. 12850, Springer, Cham, pp. 59-72. https://doi.org/10.1007/978-3-030-84789-0_5
- Lundell, B., Gamalielsson, J., Katz, A. & Lindroth, M. (2022b) Use of Commercial SaaS Solutions in Swedish Public Sector Organisations under Unknown Contract Terms, In Janssen, M. et al. (Eds.) EGOV 2022: Electronic Government, Lecture Notes in Computer Science, Vol 13391, Springer, Cham, pp. 73-92. https://doi.org/10.1007/978-3-031-15086-9_6
- Lundell, B., Gamalielsson, J., Katz, A. & Lindroth, M. (2022c) Data Processing and Maintenance in Different Jurisdictions When Using a SaaS Solution in a Public Sector Organisation, JeDEM – eJournal of eDemocracy and Open Government, Vol. 14(2), pp. 214–234. <https://doi.org/10.29379/jedem.v14i2.749>

Referenser (6/7) ...

- Lundell, B., Gamalielsson, J., Katz, A. & Lindroth, M. (2023b) Avoiding lock-in effects through obtaining all necessary licences before use of a SaaS solution in a public sector organisation: a case study, *European Journal of Law and Technology*, Vol. 14(1). <https://ejlt.org/index.php/ejlt/article/view/861>
- Lundell, B. & van der Linden, F. (2013) Open Source Software as Open Innovation: Experiences from the Medical Domain, In Eriksson Lundström et al. (Eds.) *Managing open innovation technologies*, Springer, Heidelberg, pp. 3-16. https://doi.org/10.1007/978-3-642-31650-0_1
- Lundell, B., Lindroth, M., Gamalielsson, J., Katz, A., Brax, C., Persson, T., Mattsson, A., Gustavsson, T., Feist, J. & Öberg, J. (2024) Half a step behind – bulk disclosure of confidential data in third-party GenAI solutions under the Swedish Public Access to Information and Secrecy Act, *Digital Government: Research and Practice*, ACM, June. <http://doi.org/10.1145/3673659>
- NIST (2011) The NIST Definition of Cloud Computing, Special Publication 800-145, National Institute of Standards and Technology, Gaithersburg, September. <https://doi.org/10.6028/NIST.SP.800-145>
- NPS (2016) Open IT-standards, National Procurement Services, Kammarkollegiet, 7 mars, Dnr 96-38-2014, <https://www.avropa.se/globalassets/dokument/open-it-standards.pdf>
- Pensionsmyndigheten (2015) Molntjänster i staten: en ny generation av outsourcing, Pensionsmyndigheten, Version 1.0, 28 december.
- Regeringen (2023) Sekretessgenombrott vid utlämnande för teknisk bearbetning eller teknisk lagring av uppgifter, Regeringens proposition 2022/23:97, Regeringen, Stockholm, 23 mars. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2023/03/prop.-20222397>

Referenser (7/7) ...

- SKV/KFM (2021) Beslut: Promemoria om ersättning av Skype i Skatteverkets och Kronofogdens verksamhet, 3 maj, Skatteverket, Dnr. 8-958696, Kronofogden, Dnr. KFM 10419-2021.
- Stockholm (2021) Underlag för inriktningsbeslut avseende Microsoft 365 och andra molntjänster, Dnr KS 2021/581, Stadsledningskontoret, Stockholm Stad, 9 december.
- SVK (2021) Öppen antagonistisk hotbild för elförsörjningen, Ärendenr: 2021/4367, Svenska kraftnät, Sundbyberg, 1 november.
- Säpo (2023) Säkerhetspolisen 2022 – 2023, Säkerhetspolisen, ISBN: 978-91-86661-23-6.
- WEF (2021) What is digital sovereignty and why is Europe so interested in it?, World Economic Forum, 15 March. <https://www.weforum.org/agenda/2021/03/europe-digital-sovereignty/>